

Kasteel Tongelaar

Motte-burcht

'Tongelaar' betekent een open plek (in oerbos gekapt) op een 'tong' (landverhoging). Tijdens een opgraving bij het kasteel zijn in het weiland bij de toren, binnen de grachten, de funderingen gevonden van een versterkt huis. Dat weiland noemt men de 'Mot'.

Nog eerder, reeds in de negende eeuw lag in de uitgestrekte, rivierrijke bossen van Tongelaar, een versterkte motte-burcht. Een mottekasteel is een burcht van hout op een hoge aarden heuvel, gebouwd om dekking te zoeken tegen de Noormannen. Vlak na de dood van Karel de Grote begon de invasie van de Noormannen. Deze Vikingen gingen regelmatig op rooftocht door de Maasstreek.

Graaf Floris V

Twee eeuwen later kwam het landgoed in bezit van de Heren van Cuyk. Op 1 oktober 1282 werd de versterkte burcht en alles wat erbij hoorde door ridder en edelman Jan van Cuyk (onder lichte dwang) overgedragen aan Graaf Floris V van Holland, die er zijn soldaten in kwartierde. 14 jaar later, vlak voordat Floris werd vermoord, verbrak die laatste het leencontract. Jan van Cuyk was persoonlijk betrokken bij het complot om Floris af te zetten. Over deze uit de hand gelopen moord is veel geschreven en gezongen, tot aan Vondels Gijsbrecht van Amstel (1637) toe. Na de moord kwam het kasteel weer in handen van de Heren van Cuyk, die bondgenoten van de Hertogen van Brabant waren.

Adellijke families

Omstreeks 1400 is het beneficie van Sint-Catharina hier gesticht en een kapel in het kasteel gebouwd: Onze lieve Vrouwekapel. De priester van die kapel én rentmeester van Tongelaar is ook de stichter van Langenboom geweest. In 1445 kreeg Tongelaar een nieuwe leenheer, Cornelis van Merwick, adel uit Zuid-Nederland. Na Cornelis kwam van vader op zoon en schoonzoon een hele rits families in het bezit van het kasteel. Maar zij waren er alleen om te jagen en lieten het bewoond door rentmeesters. Tegen het eind van de 19de eeuw was het kasteel zo verwaarloosd en geruïneerd dat zelfs de rentmeesters er niet meer wilden wonen.

Appels & peren

In 1917 verkocht de laatste erfgenaam van deze adellijke familie het kasteel aan Louisa van Nispen. Zij verkocht het een jaar later al aan de familie Wagenberg uit Vlijmen, van de Joncker Fris Conservenfabriek. Maar niet voordat Louisa eerst honderden eiken liet kappen en met grote winst doorverkocht. De Van Wagenbergs hielden van jagen en hadden ook nog een grote mandenfabriek in Vlijmen. Op Tongelaar stond veel wilgenhout dat zij daarvoor goed konden gebruiken. Dat leverde echter niet genoeg op en in 1950 gingen ze over op fruitteelt; appels en peren. Er werkten veel landarbeiders op Tongelaar in de fruitteelt. Waar nu de 'concertzaal' is, was toen de opslag van het fruit; in twee grote gascellen die in de vloer zaten verwerkt. Het fruit 'conserveerde' zichzelf in die tanks. De Wagenbergs' verkochten het kasteel in 1976 aan G. Theeuws die het 2 jaar later weer doorverkocht aan de stichting het Brabants Landschap.

Bouw

Aan de hand van archiefmateriaal bestaat het sterke vermoeden dat al in de 13e en 14e eeuw een uitgestrekt complex van gebouwen op het Landgoed van Tongelaar heeft gestaan. Het oudste deel van het kasteel met de poorttoren, zoals je dat nu ziet, is gebouwd in de 15e eeuw. De vleugels van het gebouw rondom het binnenplein zijn 18e eeuws en in de stijl van Limburgse boerderijen.

Rond het kasteel ligt een aantal historische boerderijen: o.a. de Benedenhof, de Doelen, de Ooievaar en het bakhuisje. Allen monumentale bouwwerken.

De Beerse Overlaat

Kasteel Tongelaar heeft altijd in een heel rijk bebost landschap gelegen, totdat in 1825 de Beerse Overlaat werd verbreed en veel eeuwenoude eikenbomen en heggen zijn geruimd. Sindsdien ziet het gebied er uit zoals nu.

Bijna jaarlijks zette de Beerse Maas een gebied van Cuijk tot aan den Bosch onder water. Dat veroorzaakte al sinds de middeleeuwen veel schade aan heel het Maasland. Pas na 1800 zag men de noodzaak om maatregelen te nemen; obstakels werden uit de weggeruimd, zodat de rivier zo soepel mogelijk kon stromen. En de overlaat mocht alleen nog in de winter in werking worden gesteld; bij een waterstand van 10 meter NAP. 'De Maas is om' zeiden de mensen dan.

Schat?

Er is een mysterieus en hardnekkig geloof in een verborgen schat op Tongelaar, vermoedelijk in de toren. Bij de verkoop in 1917 bouwde Gaeten de Thiennes zelfs een clause in de akte in dat hij eigendom behield van alle 'kunst, munten en schatten die nog zouden worden ontdekt'. In deze verkoopakte is nog sprake van een kapel in het kasteel, een boomgaard en grote moestuin. *Bron: Ontdek Mill*

Zie verder:

- **Brabants Landschap. Landgoed Tongelaar. Voor meer info klik [hier](#).**
- **IVN Grave. Landgoed Tongelaar. Voor meer info klik [hier](#).**
- **KNNV Excursieverslag Tongelaar, Lage Raam. Voor meer info klik [hier](#).**

Wandelen in en om het gebied:

- **Routeyou.com. Wandelen nabij Kasteel Tongelaar 14,9 km. Voor meer info klik [hier](#).**
- **IVN Grave. Wandelroutes Tongelaar 3,5 of 5,2 km. Voor meer info klik [hier](#).**
- **WandelZoekpagina. Trage Tocht Grave 17 km. Voor meer info klik [hier](#).**
- **Klik, Print en Wandel. Langs de Graafsche Raam en Escharen 15 km. Voor meer info klik [hier](#).**
- **ANWB. Landgoed Tongelaar. Voor meer info klik [hier](#).**
- **Route.nl. Landgoed de Barendonk naar Tongelaar 7,8 km. Voor meer info klik [hier](#).**
- **Vossenstrekenapp.com. Kasteel Tongelaar, geschikt voor kinderen. Voor meer info klik [hier](#).**